

ככה הוא. הנותן, הוא אשר ברוחניות יסודו, ובכל עניני עולמו עניני נשואות למעלה, הוא יראה בכל דבר גדול וגם קטן את חסדי ה' כי לא תמנו ואת טובותיו אשר אין קץ להן. ויהי בראותו כי כן, הלא ישמח במתנות האלה שמחה רבה, והיו חיינו מאושרים תמיד.

מן השמחה והאושר האלה יביעו הנתינה והאהבה; ולא תבא השאיפה אל הטוב מן החסרון — כאשר באה השאיפה הרעה — אלא מן הדביקות.

זו היא מדריגת הצדיקים המעולים אשר יעשו מאהבה.

וכבר ביארו לנו חז"ל ענין זה, באמרם (ברכות ח' ע"א): "גדול הנהגה מיגיע כפו יותר מירא שמים", לאמור, כי הנהגה מיגיע כפו — אשר יתאוה תמיד ליתן יותר מאשר יטול, — היינו הזוכה בכח הנתינה (כאשר התבאר בפ' השלישי), גדול הוא מירא שמים.

ולמה? — כאשר הנותן עושה מאהבת ה', וגדולה מדרגת האוהב את ה' מזה אשר ירא אותו.

אכן עוד לפנינו לברר את דבר המרחם והנושא בעול עם חבירו, אשר המה ממדות המעולות שבבני האדם, אבל בהן יצטערו בצרת חבריהם, וכאילו יחסר לעצמם יחשב להם, והטבתם עם האחרים תשקיט את צרת רוחם של הנותנים, — האם אין זה ענין של חסרון והשלמתו כמו השאיפה הרעה? את זה יבאר הפרק הבא בע"ה.

פרק ט' איך יתקרב האדם אל כח הנתינה

טרם שיגיע האדם למדריגת שלמות האנושית, הרי הוא חסר. אין לו השאיפה הנדיבה, הבאה מתוך הרחבת הדעת, שנתבארה בפ"ח, ועל כן בדרך עליתו צריך הוא להשתמש לצורך הטוב, גם בשאיפה "רעבנית" — שאיפה של מילוי חסרונו, הנובעת מכח המושך ואהבת עצמו.

למשל: — בין אדם למקום, יעשה שלא לשמה, כלו' לצורך עצמו (ומתוך שלא לשמה יבא לידי לשמה); יעשה מיראה, היי' שירא לנפשו מעונש; ויעשה ע"מ לקבל פרס, היי' שמבקש שכר לעצמו. וכן בין אדם לחבירו יעשה כאלה; וגם מתוך רחמים. ומדות הרחמים, והנושא בעול עם חבירו, לא ממדת ההטבה הנקייה הנה, כי סיבת מעשהו היא, אשר ידחה את צער עצמו, שהצטער בראותו את צרת רעהו.

והנה כל אלה שרשם בכח הנטילה, שהרי למען עצמו הוא עושה. אך טוב שישתמש בכאלה לצורך הרוחניות; כמו שנאמר: "ואהבת את ה' א' בכל לבבך", ופי' חז"ל: "בשני יצריך" (ספרי). לאמר, שישתמש האדם העולה, במדת יצרו הרע למען צרכי עלייתו.

ויש בזה דבר נפלא, עצה טובה מאוד לקנין כח הנתינה לאשר יתעמק

בה.

הן כח האמנות, להבחין דברים דקים בכח המדמה, מתנת האל הוא. האמן יראה וירגיש פרטי פרטים אשר לא יבחינם אחר, ועל כן יבטא אותם, אם בדברים או בכתב, אם בפסל או בתמונה. צריך להיות אמן גדול לבטא, למשל, את רגשי האם בדאגתה לבניה, איך היא מרגשת וחוששת בדקות ופרטיות נפלאה. היא בעצמה לא תצטרך לאמנות, כי היא בטבעה עושה, אבל כאשר יתבטאו הרגשות דקות כאלו, הגם עושים רושם בנפש כל אדם.

והנה שם הי"ת את נצוץ האמנות בכל אחד מבני האדם, אם רב או מעט; וכל אשר יתבונן ויצייר לעצמו, הנה ירגיש הדבר ההוא, ועושה רושם בנפשו.

בוה ישתמש האדם העולה, לפתח הרגשות בנפשו. וכן הוא גם לענין כח הנתינה. טרם שיגיע האדם לשמחת הדביקות בהי"ת ואהבתו, (שהמה שרשי כח הנתינה כאמור), יצייר בנפשו את צרת נפש חברו ודאגותיו לכל פרטיהם וחלקיהם, ואז ישא בעול עמו וירחמנו; כן בציירו לנפשו את גודל שמחת רעהו ואשרו בהשיגו את אשר ידרש לו, — אז בידעו כי בידו היא לסבב אושר רב כזה לרעהו בנתינתו, הלא תקל לו הנתינה.

ואם לא תספיק אהבתו את רעהו לפעול עליו ע"י ציור זה, עדיין יכול להשתמש ביראה, להרגיש את ח י ו ב ו להיות נותן, וכח הציור יגיד לו איך הנותן צריך להרגיש. וכאשר ישתדל להוציא לפועל מ ע ש ה החסד, אז מעשיו יעוררו את כח הנתינה בפנימיותו ג"כ.

אבל מכיון שכבר זכה בכח הנתינה, שוב אינו צריך למעשה-אמן, אלא טבעו החדש יעשה את שלו, ויהיה נותן בנתינה נקייה, מגדיבות לבו הטוב, ולא מתוך שאיפת מילוי חסרונו וחששה לעצמו.

פרק י' הרפואה לשאיפה הרעה

איך ינצל האדם משאיפה הרעה?

זו היא שאלה חמורה. הן השאיפה הזאת מתולדת היצר הרע היא, ואם גם נלחם כנגדו וננצחנו, הלא אין זה אלא במעשה, אבל מי יוכל לכבוש את לבו שלא יתאוה?

אבל חכמינו ז"ל הקדושים, גילו לנו את זה באמרם (סנהדרין ק"ז ע"א): "משביעהו רעב, מרעיבו שבע". לאמור, כי הרפואה הבדוקה והאמיתית לחולי השאיפה הרעה — תאות כח הנטילה — היא לרפאות את הרעבון ברעבון עצמו.

כלל הוא: הרעב את יצרך ויבדל ממך!

ותקל תרופת-הרעבון הזאת לצדיק, בזכרו כי לא יתאחדו הנתינה והנטילה, וכל זמן אשר לא יפרד האדם מכח הנטילה לגמרי לא יהיה לנותן (עי' פ"ב), ולא ידבק במדת בוראו (עי' פ"א).

וגם מי שלא הגיע אל מדריגת הצדיק, ישים אל לבו, כי בחלותו את חולי הנטילה חיינו אינם חיים, וכי טוב לו לסבול רעב מועט, מאשר יהרס את כל אושר חיינו (עי' פ"ז), אז תקל הרפואה, ושב ורפא לו.

ע"כ יזהרו הצדיקים מאד מאד, שלא יבואו לידי נטילה, ולא יהנו ממנה כלל, למען לא ילכדו ברשתה, ואמר החכם מכל אדם: "שונא מתנות יחיה".

ותמהו רבים, שנאה זו למה היא, ואיך תביא לידי חיים? וכבר הזכרנו את הפסוק בסוף הפרק הראשון, וייעדנו לבארו בס"ד. — אבל בכל מה שאמרנו למעלה הרי התבאר דבר זה היטב מאיליו.

פרק י"א הכרת הטוב

מה הנה הכרת הטוב וההודאה? איה הוא מקורם בנפש? ומאין תבא כפיית הטובה, אשר רוב בני האדם יכשלו בה?

גם בזה תכיר את הנותן והנוטל.

הנותן ירגיש בלבבו אשר לא יחפץ במתנות-חנם, כי שאיפתו היא רק ליתן, ולא למשוך אליו את הדברים שהם חוץ ממנו; על כן כאשר יגיע

אליו דבר מאת רעהו יתעורר בו הרצון לשלם עבורו, ואם לא יוכל לעשות זאת, לבו ירגיש בחובת התשלומין — וזו היא אשר נקרא לה בשם „הודאה“.

אבל הנוטל ישאוף תדיר למשוך אליו את כל אשר יוכל, הן בגזילה והן בתרמית והן במתנה, ובקרב לבו יחשוב כי הכל שלו הוא, ובשבילו. על כן בהגיעו דבר טוב, אשר הטיב עמו חבירו, לא ירגיש בחיוב תשלומין כלל. הוא אשר נכנהו: „כפוי טובה“, — ואם תראה את הנוטל כי יודה, ולפעמים גם באופן יפה מאד, אל תאמין בו ובהודאתו, כי בשפתיו יחנוף, ולבו בל עמו. אך באשר בחפצו לסבב אליו עוד טובות רבות ומתנות חשובות, יתלבש בכסות מכיר הטוב, נמצא שגם הודאתו — נטילה היא, כי כך היא כונתה.

כללו של דבר: הכרת טובה היא תולדת כח הנתינה, וכפית טובה היא תולדת כח הנטילה.

פרק י"ב העולם המתוקן

שאלוני: אם באמת חפץ השי"ת שלא יהיה האדם לנוטל, אלא שיסתפק בכל אשר יגיע אליו על ידי עצמו, אם כן למה ברא את האנשים בעולם אחד ויעשם לחברתיים. הלא טוב היה אם כל אחד מבני האדם נברא בעולם מיוחד לעצמו ולא תהיה אפשרות לקנאה ותחרות*.)

ותהי תשובתי פי שנים:

ראשונה, אלו לא נברא האדם חברתי לא היה בוחר בין נטילה לנתינה, אלא הנטילה היתה נשללת ממנו בכח הטבע. אבל חפץ ה' בבריאת האדם היה שיבחין בין טוב לרע ויבחר בטוב, ע"כ ניתנו בו שני הכוחות גם יחד, ויושם עליו לבחור בכח הנתינה ולרחק את כח הנטילה; וזה הצלחתו בעוה"ז והבא. ועל זה אמרה התורה: „החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים“.

ושנית, כי אילו לא היו בני האדם חברתיים, ולא היו צריכים זה לזה, הלא לא היתה אפשרות גם לכח הנתינה, כי למי יתן האדם אם לא יהיה מי שיקבל ממנו;

(* ועיין עוד במאמר „הסרט והכלל“.